

hoen. Het eten werd **opgedist**. De dienstmeid had enige gerechten **opgedist**.

De opgediste schotels waren keurig toe bereid.

90. AANRIJGEN, AANSNOEREN.

Een aantal voorwerpen (ten minste drie), die doorboord zijn of onder het aanrijgen doorboord worden, met een doorgestoken draad, koord, enz. aan elkander verbinden en zodoende tot een snoer of een reeks verenigen.

Bij **aanrijgen** wordt het verbindende middel buiten beschouwing gelaten; het kan een dunnere of dikkere draad, een koord, een snaar, enz. zijn.

Aansnoeren onderstelt, dat men iets stevigs (een snoer, een koord, een snaar, enz.) gebruikt.

Hebt gij de briefjes al aangeregen? De kinderen vermaakten zich met kastanjes aan te rijgen.

Paarlen aansnoeren. Daar liggen al uw kralen op de grond; raap ze op en snoer ze weder aan.

91. AANROEPEN, BIDDEN, SMEKEN.

Zich (in nood of gevaar) tot iemand wenden, teneinde hulp of bijstand te verkrijgen of de vervulling van zijn wens te erlangen.

Aanroepen wordt vooral gebruikt, als men God om hulp vraagt en zich daarbij geheel op Zijn voorzienigheid verlaat.

Bidden is God of enige bovenmenselijke macht om hulp vragen of ook iets vragen van iemand, van wie men vervulling van zijn wens meent te zullen verkrijgen op enige bepaalde gronden.

Smeken is het uiten van een vurige, dringende bede.

Wanneer wij, met een gebroken hart, Hem om hulp aanroepen, die ons altoos verhoort. U aanbidden wij, U roepen we aan om hulp en bijstand!

In alle kerken werd voor het behoud van de vrede gebeden. Iemand om een gunst bidden.

Hij smeekte God om genezing. Smeek met een gebroken hart vergeving voor uw uitzinnigheden. Hij smeekte om genade, doch te vergeefs.

92. AANROEREN, AANRAKEN.

Aanroeren gebeurt meestal opzettelijk en onderstelt het veroorzaken van een lichte beweging.

Aanraken kan ook onwillekeurig gebeuren en het aangeraakte voorwerp kan in rust blijven.

Iets met de vinger aanroeren. Wee hem, die mij aanroert! Een tedere snaar aanroeren.

Raak deze bloemen niet aan. Raak mij met uw morsige handen niet aan. Wees gerust, men zal u met geen vinger aanraken.

93. AANSCHAFFEN, AANKOPEN.

Deze twee werkwoorden verschillen alleen wat het doel van de handeling betreft.

Men **schafft** (zich) iets **aan**, omdat men het voor een bepaald doel nodig heeft.

Men **koopt** iets **aan**, omdat men het wenst te bezitten, onverschillig of men het al dan niet zal gebruiken.

Om op de hoogte van dat vak te komen, zult gij u heel wat boeken moeten aanschaffen.

Die rijke bibliomaan ontziet geen geld om boeken aan te kopen.

94. AANSCHAFFEN (ZICH), ZICH VERSCHAFFEN, VERWERVEN (ZICH).

Aanschaffen is het zich bezorgen van stoffelijke benodigdheden voor geld.

Zich verschaffen en (zich) **verwerven** worden gebruikt voor onstoffelijke dingen, die niet door koop worden verkregen.

Zich verschaffen onderstelt, dat het een zaak betreft waaraan men behoefte heeft of waarnaar men verlangt.

(**Zich**) **verwerven** is edeler en drukt de bijgedachte uit, dat hetgeen men verkrijgt, verkregen wordt door de hoedanigheden of daden van de verwerfer, dat het voor hem een welverdiend loon vormt.

Ik heb mij bij voorraad alles aangeschaft, wat mij zou kunnen te pas komen.

Zich recht verschaffen. Door eerlijke middelen verschaft hij zich een bestaan.

Door spaarzaamheid en vlijt heeft hij een kapitaaltje verworven. Eer en roem verwerven.

95. AANSCHOUWER, TOESCHOUWER.

De **aanschouwer** is gewoon getuige van hetgeen hij ziet; hij is er bij tegenwoordig, eventueel met belangstelling, maar misschien ook toevallig en zonder veel aandacht.

Toeschouwer geeft te kennen, dat men opzettelijk, met aandacht en belangstelling, de handeling aanziet en met de ogen volgt, met de geest als 't ware er aan deelneemt.

Men kan **aanschouwer** zijn zowel van een werking der natuur als van een handeling; **toeschouwer** kan men alleen zijn van een handeling.

Ik verlang geen aanschouwer te zijn van zulke halsbrekende kunsten. Een prachtige waterval, die alle aanschouwers in verrukking brengt.

Hij moest zich tot de rol van toeschouwer bepalen. Alle toeschouwers waren verrukt over het prachtig spel.

96. AANSPANNEN, SAMENSPANNEN.

Aanspannen met iemand, is zich met hem verenigen, om gezamenlijk iets te doen, om hetzelfde oogmerk te bereiken.

Samenspannen duidt op een groter aantal personen, die bij het plan betrokken zijn en heeft vooral betrekking op een onderneming die een vijandige strekking heeft jegens derden.

Aan te spannen met zulk een bedrieger! De wrok deed hem nu met graaf Dirk aanspannen.

Wagen de werklieden zich te verbinden en samen te spannen, dan wordt er genoeg leven en geraas van gemaakt. Een land, waar alle vijanden van de koning samenspannen en gemeenschappelijke plannen smeedden tot zijn verderf.

97. AANSPANNEN, VOORSPANNEN, INSPANNEN.

De drie werkwoorden duiden de onderlinge verbinding aan tussen trekkieren en een voorwerp dat voortbewogen moet worden.

Aanspannen is de algemene uitdrukking. Het duidt alleen op de onderlinge verbinding en wordt daarom zowel van de rij- en voertuigen als van de trekkieren gezegd.

Voorspannen heeft alleen betrekking op de trekkieren; het wordt uitsluitend gezegd van paarden, die vóór andere dieren aangespannen

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

